

La casa de Domènec de Duran a Miralcamp (1748-1765)

Esteve Mestre Roigé · Ton Solé Bonet

Centre de Recerques del Pla d'Urgell Mascarçà

Vista de les rajoles i bigues de sota la teulada de Cal Jan de Miralcamp.

Cal Jan de Miralcamp.

RESUM: L'habitatge de Domènec de Duran, avui Cal Jan, és una de les cases pairals més importants de Miralcamp. L'article, a partir de documentació inèdita, ressegueix minuciosament el procés de construcció d'aquesta casa, documentada ja al segle XVIII: els materials que es van emprar, la gent que hi va participar... L'estudi es complementa amb una aproximació a la família Duran, una de les nissagues més importants de l'època.

PARAULES CLAU: Miralcamp, segle XVIII, delme, arquitectura.

ABSTRACT: Domènec de Duran's dwelling, today known as Cal Jan, is one of the most outstanding buildings in Miralcamp. This paper, based on firsthand sources from the 18th century, presents details about this building's construction, such as which building materials were used, who worked in the project, etc. A depiction of the Duran family, one of the most important lineages of this period, will also be provided.

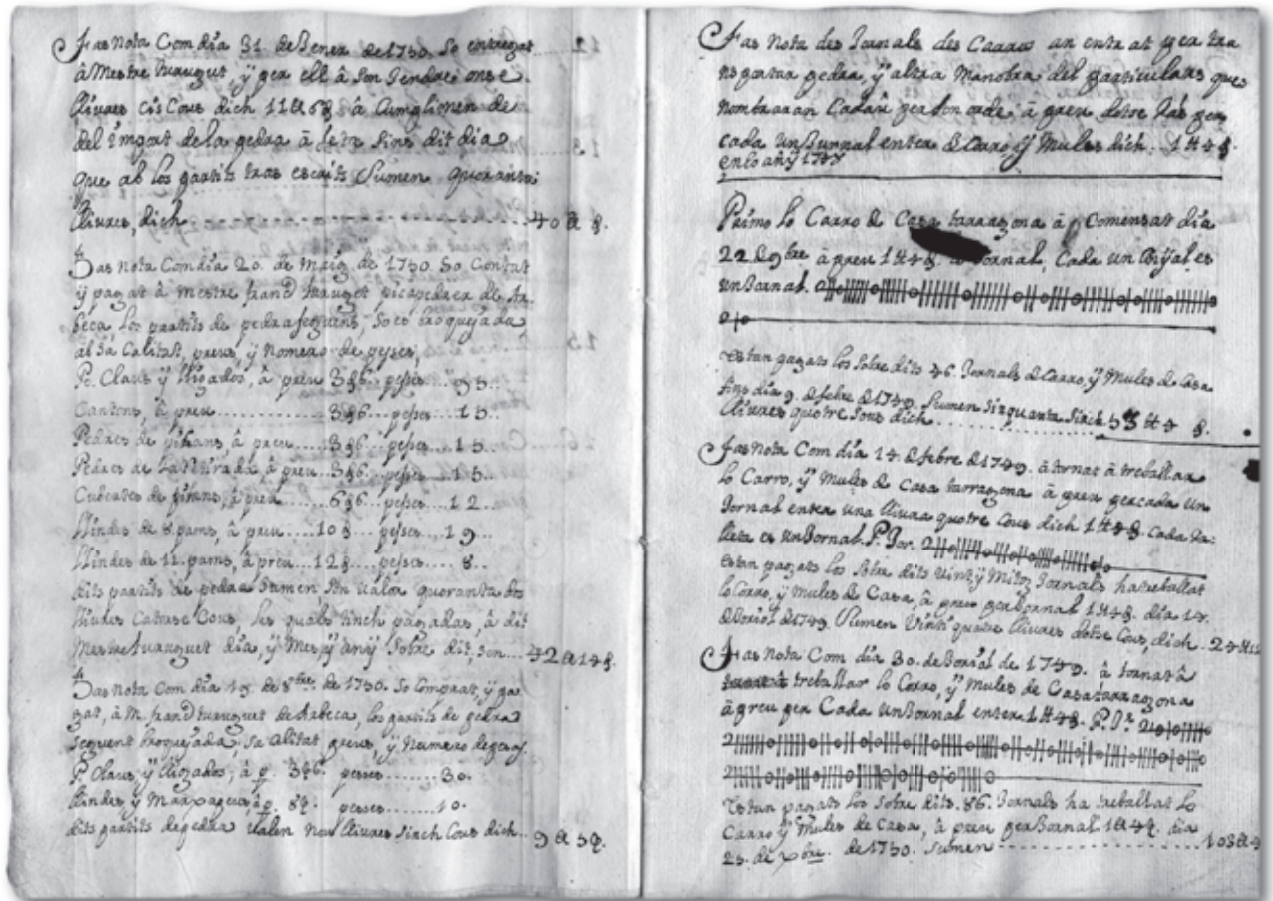
KEYWORDS: Miralcamp, 18th century, tithe, architecture.

A l'arxiu familiar de Cal Jan de Miralcamp es troba el document que amb el títol *Llibreta dels jornals y gastos san ofert en fer la casa y botiga de Dn Domingo Duran comensan als 22 de Novembre de 1748*. Hi ha anotats acuradament el nombre de jornals i el cost de cadascun dels manobres, picapedrers, fersers, fusters i el nombre de carros i mules que van tragar els diferents materials, així com el preu dels materials que es van utilitzar per a la construcció. Aquesta llibreta va acompanyada d'un plànol detallat de la casa.

Actualment és la casa de Cal Jan, casa pairal de la família Brufau. Una lectura acurada de la llibreta posa de manifest que en va ser l'autor Pau Tarragona, veí del poble i home de confiança de la família dels Duran a Miralcamp, que amb 33 anys d'edat es va respon-

sabilitzar del control i la gestió de la construcció de la casa. En aquell temps, la família Tarragona era una de les més importants de la vila; està documentat que al

1726, només ells, la família Ivanyes i la família Massot disposaven de criats i d'un parell de mules. El seu pare, Baptiste Tarragona, mort el 1722, era doctor en lleis.¹

Pàgines de la llibreta d'anotacions de la construcció de la casa de Domènec de Duran a Miralcamp.

Domènec de Duran i Muxiga necessitava construir una casa perquè quan va comprar l'onzè de Miralcamp al Comte de Perelada, el 1738, es va trobar que no tenia lloc per guardar els fruits, "respecte de que quant dit de Duran adquirí lo Onzé noy avia Casa, Botigas, Cups, Seller, ni oficina alguna pera recullir y conservar los fruyts de dit Onzé, y per consegüent antes es treya menos dels Arrendaments del que sen ha tret, y sen trau despres de esser feta dita Casa y Oficina".² La casa es va començar a edificar l'any 1748, en un solar de 93 pams de llargada i 87 d'amplada, limitat a migdia pel Carrer del Sitjar –actual Carrer Generalitat–, a ponent per la plaça del

Portal –actual plaça Germà Torres–, a tramuntana pel corral del Miquel Dalmau i el corral de la Pubilla Romà, i a sol ixent pel corral del Tudela –actualment Av. del Països Catalans.

Per aconseguir aquest solar Duran i Muxiga va haver de comprar un terreny a Felip Tudela, militar de Barcelona i resident a Juneda, per 30 lliures, la casa i el corral d'Anton Bigatà, que li va permutar per un terreny situat als límits de vila. En aquesta permuta Duran estava obligat a construir una casa nova a Anton Bigatà. El 24 de gener de 1752, després d'haver començat la casa, Miquel Dalmau, ven a Duran un tros de terra que toca a la paret de la

¹ Arxiu Històric de Lleida. Cadastre 1726. Caixa 101

² *Especulo de la successio, fets, bens, reddits, y drets de Casa de Duran y de Muxiga*. Tomo II. 14 d'agost de 1776. Arxiu del Castell de Montclar.

botiga, al carrer del Sitjar. També l'esmentat dia Miquel Romà i Maria Tarrós venien un terreny situat a la Plaça del Portal.

Disposar de sòl per edificar una casa a mitjans del segle XVIII no devia suposar un inconvenient massa important. Miralcamp, en aquella època, tenia unes 20 cases habitades i un terme de 1.200 jornals, per tant, la disponibilitat de terreny per construir, encara que no tenim constància documental, és de suposar que era considerable. En aquest context sorprèn que Domènec de Duran volgués fer una casa –magatzem, oficina, botiga...– al poble i comprés patis, horts i corrals i, fins i tot, construís una nova casa per a un dels propietaris.

La construcció de la casa dels Duran fou contractada al mestre de cases Francisco López, fill de Sant Martí de Maldà i resident a Barbens. Era el mateix mestre de cases que quatre anys abans –el 1744–, juntament amb el seu fill, van ser contractats per reconstruir l'església parroquial de Sant Joan de Castellnou de Seana.³

Posteriorment, el 1757, es va contractar Miquel Font, mestre de cases de Bellpuig, per acabar els interiors i complements de la casa: enrajolar, acabar la volta del cup, fer el cup gran per a fer el vi, la falda de la xemeneia de la llar de foc, les baranes de les escales, acomodar amb deu carreus la menjadora de les cavalcadures, arrebossar les parets de l'entrada, el magatzem i la vivenda, “las parets necessaries per la divisió de la cunya amb lo cup y rebostet en lo qual s'ha posat una porta”, assentar una aigüera gran de pedra i fer “diferents escudellers” per posar els plats i les olles.⁴ En aquesta segona fase, la construcció de la casa va tenir llargs períodes en què no s'hi va fer res; possiblement, per aquesta raó no es va acabar fins al 1765, setze anys després del seu inici. Al mateix any, aquest mestre de cases va ser contractat per emblanquinar l'interior de l'església parroquial de Sant Nicolau i Santa Maria de Bellpuig.⁵ També s'esmenta la contractació del mestre

fuster Bonaventura Fuses per a fer tota la part de fusteria de la casa.

Si ens atenem a les apoques signades en el seu moment, el cost total de la construcció de la casa va ser de 4.035 lliures, 20 sous i 9 diners. Francisco Lopez signà una apoca a favor de Domènec de Duran el 5 de maig de 1757, per la qual va cobrar dos mil tres-cents vuit lliures, tretze sous i dos diners per “les obres utils y convenients, y per mi fetes y fetes fer, y los materials y recaptés, y demes sobrecontegut empleats en dita fabrica”. El 16 de juny de 1765 en signà una altra de 768 lliures i 2 sous conjuntament amb el mestre de cases Miquel Font per “les obras fetes en la casa, botigas y demes oficinas de Miralcamp”.⁶ Finalment, el mestre fuster Bonaventura Fuses per la seva feina i els materials, “la fusta, materials, bigas, ferramenta, y demes dependents per mi empleats y empledas en dita fabrica”,⁷ va cobrar 958 lliures, 15 sous i 7 diners, segons consta en l'apoca en poder del notari públic de la ciutat de Lleida, Josep Pocurull.

LA CASA

La casa es va construir amb totes les dependències necessàries i amb les mides suficients per ser el magatzem i centre logístic per a la recaptació, venda i distribució dels fruits provinents de l'onzè. Una mostra de l'ampullositat de la casa la tenim en els cups per guardar el vi –situats sota la Plaça del poble– i els cups per guardar l'oli, amb un diàmetre d'uns dotze pams cadascun i, si bé desconeixem la seva fondària exacta, és probable que tinguessin una capacitat considerable per a poder encabir la major part de la producció d'oli i vi d'aquella època. En el cadastre de 1726 a Miralcamp hi consta que es cultivaven uns 45 jornals d'oliveres i 29 de vinya⁸ i un any de collita normal es recollia uns 29 costals d'olivera i unes 8 càrregues de vi.⁹

³ Arxiu Històric Segarra. Notari de Bellpuig Rafael Soler. Manual 1744.

⁴ Arxiu Familiar Brufau de Miralcamp. Apoca firmada per Francisco Lopez i Miquel Font. 16 de juny de 1765.

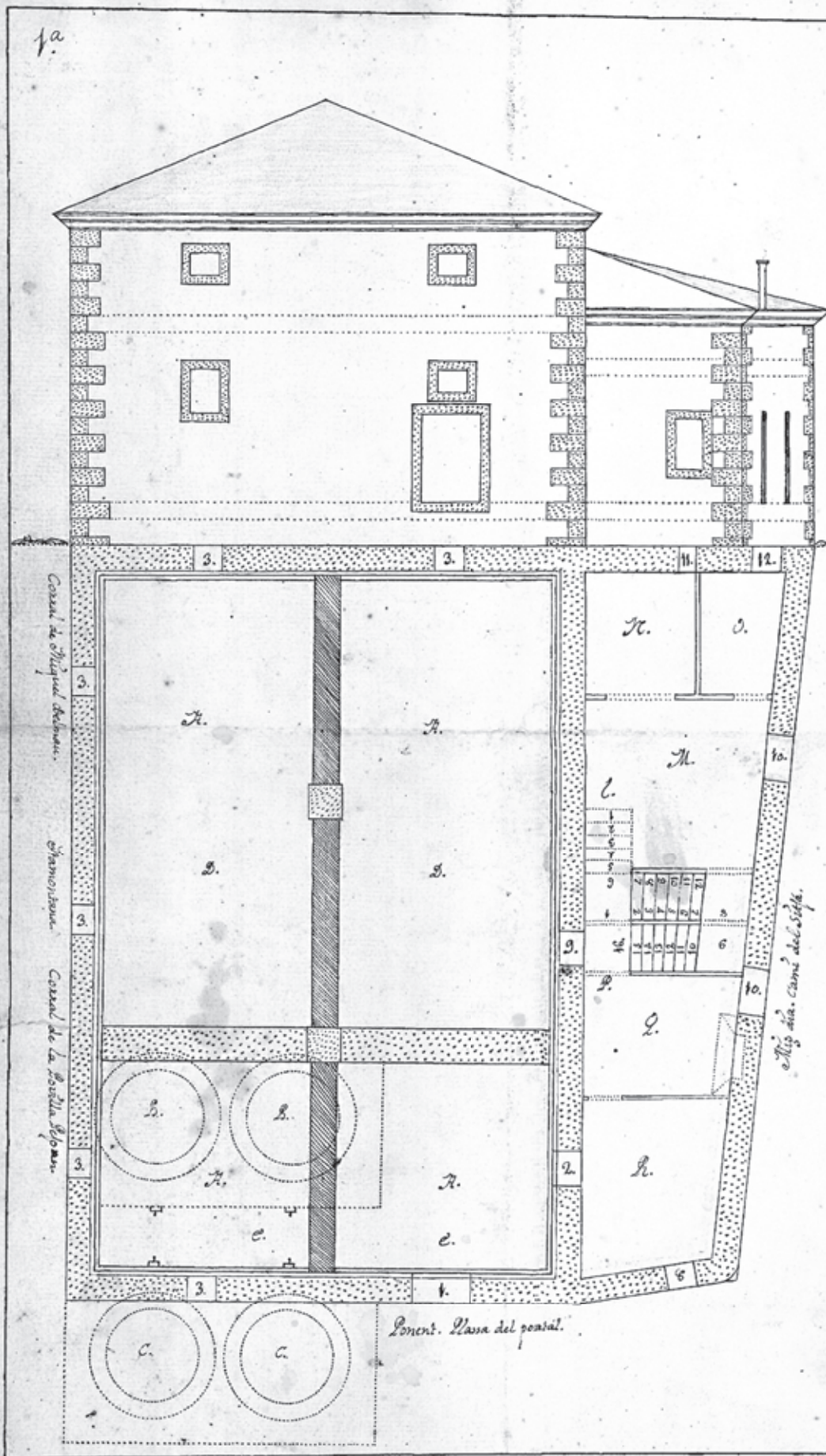
⁵ M. GARGANTÉ LLANES, *Arquitectura religiosa del S. XVIII a la Segarra i l'Urgell*, Lleida, Pagès Editors, 2006.

⁶ Arxiu Familiar Brufau de Miralcamp. Apoca firmada per Francisco Lopez i Miquel Font. 16 de juny de 1765.

⁷ Arxiu Familiar Brufau de Miralcamp. Apoca signada per Bonaventura Fuses a 5 de maig de 1757.

⁸ Arxiu Històric de Lleida. Cadastre. Caixa 101

⁹ Arxiu Històric de Lleida. Cadastre. Caixa 76. Citat a AUTORS DIVERSOS, *Miralcamp, en el temps, l'espai i la història*, Barcelona, La Llar del Llibre, 1987, p. 128.

Plànol de la planta i perfil de la casa.

1ª Mapa.

Cas A. A. Planta de la Botiga.
 B. B. Fulls per oli.
 C. C. Fulls per à Venema, sota de
 D. D. Botiga de sola, que s'ols tin
 de la Botiga principal.
 E. E. Part del Magaden que estas
 del vi, y ocupará lo terrado de la
 ocales.

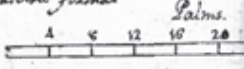
Los pichs, o punts que estan entre
 demostren la planta de la Botiga.
 Las paxas: advertint que de las
 à las primeras inmediatas, se de
 de distancia, fins à las segona
 fins à las terceras 4 palms, q
 vos de la pared del edifici, ab
 que fins al primer sobre deua
 4 palms, fins als segon 3 1/2 palm
 hacia 3 palms.

La divisió que demostren ab n
 ab líneas cobertes, es lo gaula de
 xan sostenir lo dos sostres, de
 fa. lo dos dars, o quadros, qu
 ab pichs en dita divisió, es lo
 que deua sostenir lo sentro

Los pichs entre las dos líneas
 obra fins als tralls demostren
 visió de dita tralls, y la Botiga
 la obra que demostren en co
 rris de la obra señalada ab n.
 1. La Botiga principal ahont deu
 2. Carrer. La señalada ab n. por
 3. La casa à la Botiga. Las seña
 finestrar, o veinas de dita Bo
 Los dos círculs ab pichs que de
 es lo que avian de tenir de abe
 Las líneas ab arguís rectos que
 demostren la disposició de paxa
 nte lo A. tralls.

En lo perfil y montia se demost
 la disposició, y abada deua ten
 cada un dels tres sostres: y así me
 y veinas lo gaulo, y sa paxa co
 xan mostrar las pedras del rec
 Las dos líneas finestrar señaladas
 velle de la posturada demostren la
 tre, y abri maticio las obras de
 de entre ditas líneas la abada de
 paxa de sobre fins à la teulada, e
 la de la Botiga mes avient.

En lo perfil de la casa va demost
 maticio forna

Mitig dia. comè del s'istè.

2.ª Mapa.

En esta 2.ª mapa va demostrada la planta, y perfil de la casa, y la porció que per sobre la teulada, se descobre de la Botiga.

A. Entrada de la casa. B. escalera del celler, y signifi cada ab los 10. ptacons.

C. escalera ab los ptacons per entrar al magazen que ocupará tot lo sobre del taller, y per esta estanca se portará lo oli als trauis.

D. Portada de la casa. E. Portada de la Botiga mo baixa. F. capitelera de la coberta. G. capitelera y ce de más llon al magazen.

Per no poder demostrarse assi en esta mapa, lo sepony perca sobre de la casa se passa a la planta de la 1.ª mapa.

H. Escala per pujar al 1.º quart demostrada ab 12. graus. I. Sala, o quarto. J. Alcová. K. quarto per creant. L. Escala de la algarfa demostrada ab 18. graus.

M. cuyna. N. quarto que dona a la plassa.

O. finestra del quarto. P. portada per entrar desde la escala de la algarfa a la Botiga mo alta. Q. Los dos finestras o portes sagradas demostradas en lo perfil de esta planta. R. finestras per passar lo ayre a la alcova. S. finestras al quarto del creant.

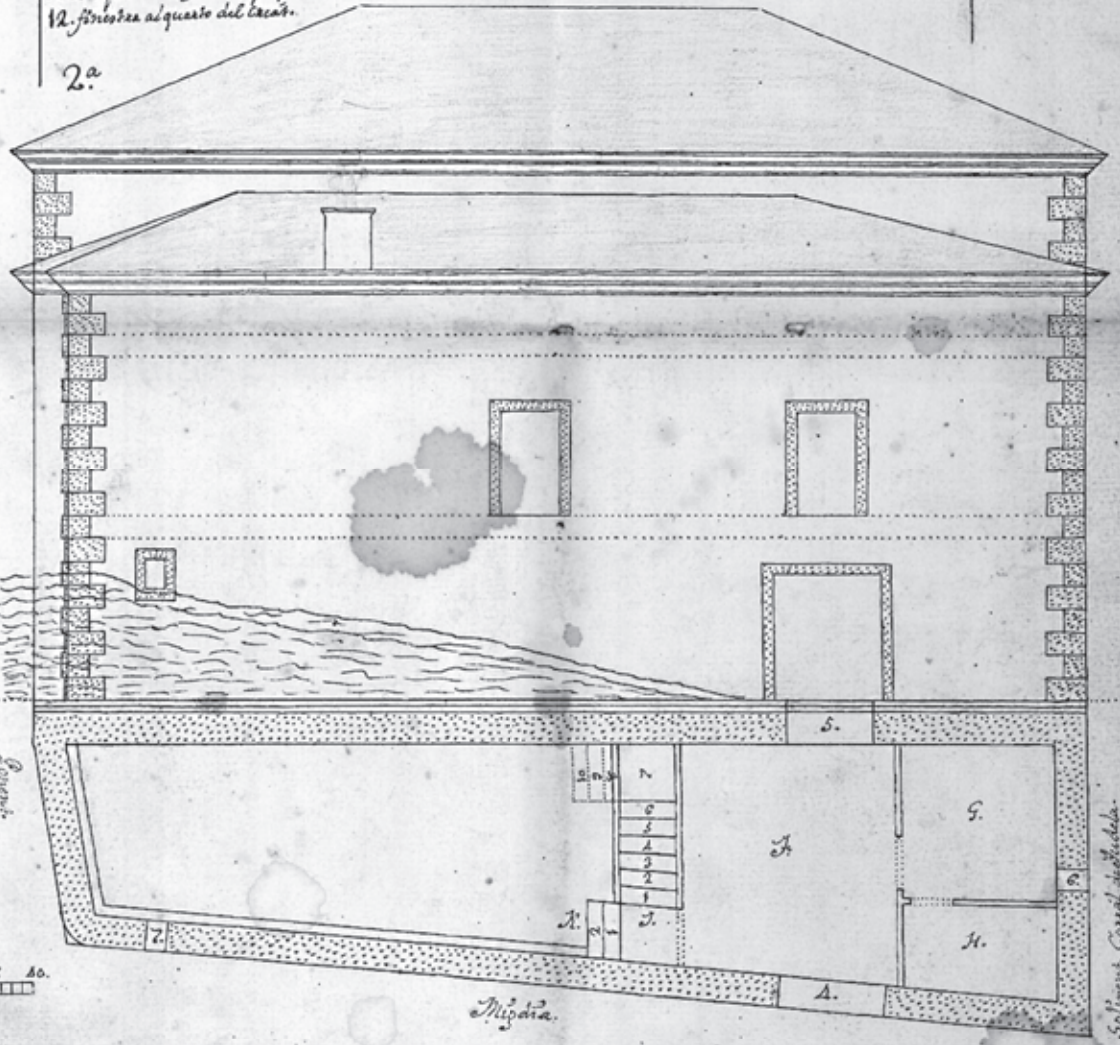
En lo perfil y montca de esta mapa van demostradas tant las cantonadas, com portas, finestras y demás que va notat, així com se es dir en la explicació de la primera.

En los tres ptacons de la pared de la casa de ponent mig dia, y solivent, solo se assentala lo gravis de tres palmos, per no necessitarse de más; exceptat lo que ha de ser parit del taller que per avise de carregar la volta avat de ses de quatre palmos, com va demostrat ab la linea que corre la part de ponent, y al mig dia fins a la escala del celler.

Se es demostrada la teulada de la casa mo baixa que la de la Botiga, va per no necessitarse de mayor altura per ser la obra reduchida, com per derivar la teulada de la Botiga a millor proporció, y firmesa.

Lo Exerco de la Plassa, y part de ponent es 11. pta. mos alt que lo de la part de mig dia, y entrada de casa, com va demostrat.

2.^a

Exerco de la Plassa.
 ab los dos rasons
 sobre del taller
 chan fins a les
 Las lineas que
 son lo gravio de
 Inca foran asse
 mostra 3 palmos
 3 1/2 palmos, y
 ce son los grav
 esta diferencia,
 en tener las parts
 a fins a la teul
 de la Botiga
 la cavalle que da
 la botiga, y alga
 os demostran
 gravio dels pilars
 de la obra.
 que causar la
 ab 12. es la di
 a baixa.
 foramen, y per
 t. es la porta de
 maximame lo
 per passar de
 ladas ab 3. las
 rga.
 mostran los pauls
 urada dit trauis.
 caen los trauis
 que deurán ser
 rancer los argus
 in las pedras, on
 ser en la porta
 ponent que don
 de la porta.
 ab dicho al no
 llopiaria del ses
 de sobre; lo opay
 la Botiga paitels
 ompreís lo rafi,
 lo matris en la

Solivent. Canal reduchida.

Miralcamp.

La casa es va distribuir en tres nivells: una planta baixa on es troba l'entrada principal de la casa, els magatzems i cups –oficines i botigues– per guardar els fruits, l'estable i la pallera per als animals i una habitació per als mossos de la casa; un segon nivell amb les dependències pròpies de la vivenda (menjador, cuina, dormitori, habitació del criat...) i un tercer amb les golfes. D'acord amb l'apoca signada dels mestres de cases, la construcció de la casa va finalitzar a l'any 1765.

Les dependències i la seva distribució es detallen en el plànol de la planta i el perfil de la casa amb lletres i números. En el plànol 1r mapa hi trobem: "A. Planta de la Botiga, B. Trulls per oli, C. Trulls per a verema, D. Botiga de sota, E. Part del magatzem que estarà sobre del celler del vi, F. Entrada de la casa, G. Establia., H. Pallissa, J. Escala del celler, significada amb els 10 esglaons, K. Escala amb dos graons per entrar al magatzem que ocuparà tot lo sobre del celler, i per esta estancia se posarà l'oli als trulls, 1. Porta de la botiga principal, 2. Porta per passar de la casa a la botiga, 3. Finestres o reixes de dita botiga, 4. Portalada de la casa, 5. Portalada de la Botiga mes baixa, 6. Espitllera de l'establia, 7. Espitllera per donar llum al magatzem".

En el plànol 2n mapa hi trobem: "L. Escala per pujar al 1r sostre mostrada amb 12 esgraons, M. Salo o quarto, N. Alcoba, O. Quarto per al criat, P. Escala de les esgolfes mostrada amb 16 esgraons, Q. Cuina, R. Quarto que dona a la Plaça, 8. Finestra del quarto, 9. Portalada per entrar des de l'escala de l'esgolf a la Botiga més alta, 10. Les dues finestres o portes "sasgades" mostrades en el perfil d'aquesta planta, 11. Finestró per passar els aires a l'alcoba, 12. Finestra al quarto del criat".

DELS MATERIALS EMPRATS EN LA CONSTRUCCIÓ

La llibreta de les anotacions sobre la construcció de la casa i el plànol que detalla les qüestions tècniques de les seves dependències són un testimoni

d'excepció per a donar a conèixer aspectes significatius de la construcció del segle XVIII. Entre altres qüestions, ens informa de primera mà dels preus que es pagaven per treballar en una obra, de les mesures de pes, superfície i capacitat utilitzades als pobles de la plana de Lleida, dels diferents materials que es feien anar i de quins mitjans s'emprava per tragar-los.

El 22 de desembre de 1748 es va començar a transportar les 771 carretades de pedra tosca que van arrencar de la devesa els manobres de Miralcamp Baptiste Sedo, Anton Sole, Josep Farre, Baptiste Argiles, Joan Palanca, Pau Llombart, Francisco Sio, Jaume Gene, Josep Claramunt, Jaume Palanca i Pau Monaco.¹⁰ Cada carretada arrencada es pagava a 3 sous i 9 diners la carretada. Per transportar aquesta pedra es van llogar els carros i les mules dels pocs propietaris que en disposaven: Casa Tarragona, Ramon Cedo i Josep Juanes.

També es van utilitzar cinc-cents cinquanta-quatre quarteres i mitja, sis arrobas, tres-cents cinquanta-quatre cafissos¹¹ i dos covens de calç que es van pagar a 3 sous el cafís. La calç es va comprar a droguers i calciners de Les Borges Blanques i d'Arbeca. El 13 de gener de 1749 es començà a transportar les 400 quarteres de calç per amerar les basses construïdes expressament per fabricar l'argamassa.

A principis de 1749 es va contractar als mestres picapedrers Francisco Turuguet i Josep Pinet d'Arbeca per a picar la pedra d'acord amb les següents condicions "broquejada, ab las medidas y preus, y no sen rebra ninguan que sia contra llena, ni tampoc que faltia a las midas".¹² La pedra havia de servir per a fer les cantonades, les portes i finestres, els pilars i les escales de la casa. Es van necessitar dotze pilars, tres daus, seixanta llindes i marxapeus i trenta pedres cantoneres; tot plegat va suposar picar mil nou-cents seixanta pams de pedra que els van pagar a sis diners el pam. Per transportar la pedra des d'Arbeca a Miralcamp es va necessitar 185 carretades. La pedra d'Arbeca era la més concorreguda per la construcció de les esglésies del Pla d'Urgell.¹³

¹⁰ Una carretada és una mesura de pes equivalen a 4 cargues o 12 quintars. A Lleida una carga equivalia a 125,112 Kg. Vegeu C. ALSINA, G. FELIU, L. MARQUET, *Diccionari de Mesures catalanes*, Barcelona, Curial, 1996.

¹¹ Mesura de capacitat per a calç, pròpia de la vall de la Noguera Ribagorçana i equivalent aproximadament a 3 quintars.

¹² Arxiu Familiar Brufau de Miralcamp. *Llibreta dels jornals y gastos san ofert en fer la casa y botiga de Don Domingo Duran comensan als 22 de Novembre de 1748*. Miralcamp.

La fusta que es va utilitzar provenia del Pirineu de Lleida, concretament el proveïdor per a fer la casa dels Duran va ser Francisco Guixa Rader, del Pont de Claverol, però s'havia de recollir a Tèrmens on arribava per mitjà del riu Segre. En aquest lloc el riu baixa de forma tranquil·la i la riba disposa d'una platja que permet entrar i sortir del riu sense desnivells. Era relativament fàcil recollir els troncs de la llera del riu, portar-los cap a la vorera i posar-los al lloc per carregar-los als carros que els havien de tragar. La població de Tèrmens era el centre de negocis de la fusta que s'utilitzava a la plana de Lleida. Està documentat que la fusta que es va utilitzar per construir la catedral de Lleida i la Novella també provenia d'aquesta població. Per la construcció de la casa es van comprar 194 peces repartides entre vint-i-quatrens, quarantens, trenta-sisens i cinquantens¹⁴ i files de cada una d'aquests mesures.¹⁵ Per a transportar-la es van llogar els carros i les mules de Tèrmens al preu d'1 lliura i 4 sous el jornal. És de suposar que eren carros especials adaptats a les mides dels troncs, això explicaria que no es contractessin els carros i mules dels veïns de Miralcamp. Arribats els troncs al lloc, calia serrar-los a mida i es van llogar serradors especialistes de Lleida i de Cervera per quatre sous, la fila de vint-i-quatrens i quatre sous i sis diners, la fila de trentens.

La grava es va extreure de les pedreres de Miralcamp. Joan Solé, Antoni Solé i Josep Farré són alguns dels veïns de Miralcamp que van fer els set mil cinc-cents setze cabassos de grava que es van utilitzar per fer l'argamassa. La condició que consta a la llibreta d'anotacions és que la grava havia d'estar passada per "canyís". Per cada tretze cabassos de tres cortanes es pagava 2 diners per cadascun i per tragar-la fins a l'obra es pagava 1 diner i malla per cabàs.

Les vuit mil nou-centes teules, les set mil setantenu rajoles comunes i les dos mil cinc-centes disset rajoles barceloneses es van comprar al teuler de Bellpuig, Anton Minguell, per un import de 112 lliures,

7 sous i 9 diners. Les cordes d'espart es compraven a Lleida i l'ordinari –transport regular– les portava fins a Mollerussa per una lliura onze sous. Aquestes cordes es feien servir bàsicament per fer llibantons i per lligar les fustes que servien d'investida per a fer la casa.

DE LA GENT QUE HI VA TREBALLAR

Al llarg dels 16 anys que va durar la construcció de la casa va contractar manobres, picapedrers, ferrers, serradors, llauradors amb els seus carros i mules, aiguaderes, el mestre fuster Bonaventura Fuses i els mestres de cases Miquel Font, Francisco Lopez –major– Francisco Lopez –menor–, que en la llibreta d'anotacions els anomenen Francesc Llopis València i també hi treballà Francesc Albareda I, probablement, el cap de la nissaga dels Albareda, mestres de cases de una gran quantitat d'obres civil i religioses.¹⁶ La feina de contractar, controlar i pagar els materials i les persones que hi van treballar la va assumir Pau Tarragona. En total hi van intervenir més de 35 persones, encara que la majoria eren de Miralcamp, les feines més específiques es van contractar a treballadors d'altres pobles de les comarques de Lleida. Els manobres va ser el grup més nombrós i els que més jornals hi van treballar són els següents: Josep Josa, Pau Badia, Anton Manxego, Anton Bigatà, Francisco Josa, Joan Solé, Francisco Sió, Miquel Roma, Jaume Palanca, Miquel Dalmau, Josep Farré, Baptista Argilés, Francisco Segarra, Manuel Sió, Pau Majoral, Pere Jaume Sedó i Anton Solé, tots ells de Miralcamp. Ramon Sedó, Josep Juanes, Josep Josa i Josep Vellet i els Tarragona de Miralcamp van tragar amb els seu carros i les mules la grava, la pedra tosca i la calç.

A destacar Francisco Vilalta de Golmés per la seva especialitat a enfondir els cellers, cups, pous... El celler de la casa de Domingo de Duran va tragar onze dies per a enfondir-lo.

¹³ M. GARGANTÉ LLANES, "L'església de Vila-sana al segle XVIII: vicissituds constructives i retaule major", *El pregoner d'Urgell*, num. 16 (2003).

¹⁴ Unitats de venda i de transport de la indústria de la fusta del Pirineu. Un vint-i-quatrè equivalia a 4,665x0,388x0,291 m. Un quarantè equivalia a 7,775x0,485x0,388 m i un seixanter a 11,662x0,583x0,485m.

¹⁵ Per al transport d'aquestes fustes es considerava que un vint-i-quatrè, el feien 2 càrregues i un carro podia carregar unes 4 càrregues.

¹⁶ Vegeu J. YEGUAS GASSÓ, "Fragments d'art: vària linyolenca, el calze de Caillo Valota, aportacions als catàlegs de Lluís Bonifàs i Francesc Albareda II", *Quaderns de "El Pregoner d'Urgell"*, núm. 23 (2010), p. 67-86.

L'aigua necessària per a fer l'argamassa amb la grava i la calç la van tragar dues dones de Miralcamp amb el seus rucs. Entre els anys 1749 i 1751 Cecília Argilés i Rosa Major van treballar dos-cents cinquanta-un jornals per portar l'aigua a les basses de l'obra. Per un jornal de treball cobraven 3 sous.

MIRALCAMP AL SEGLE XVIII

La informació a què hem tingut accés ens permet fer una aproximació del context social i econòmic del poble de Miralcamp a la primera meitat del segle XVIII. A l'època en què es va construir la casa de Domènec de Duran (1748-1765) ben segurament no va tenir grans variacions respecte a èpoques anteriors i va seguir un procés semblant al de la majoria de pobles de la plana de Lleida. Al llarg del segle XVIII Miralcamp anà creixent en extensió de terreny cultivat, s'anà deslliurant progressivament de les càrregues senyorials i el nombre d'habitants anà augmentant. El mitjà de subsistència bàsica era l'agricultura i exceptuant els Tarragona, els Ibáñez i els Massot, que eren terratinents importants i disposaven de mossos per conrear les propietats, la resta dels caps de família havien de cultivar ells mateixos els trossos de terra que tenien en propietat. Als cadastres de 1717 i 1741, hi consta que es cultivaven 650 jornals repartits entre blat, mestall, ordi, vi, oli, ametllers i un petita part d'horts dels 1.200 que tenia el terme de Miralcamp.

Una qüestió important a l'hora de descriure la realitat social i econòmica de l'època és que els cadastres d'aquell temps són molt poc fiables per la metodologia que s'utilitzava per a elaborar-los. Les dades es recollien a partir de les informacions que facilitaven uns pagesos escollits per l'ajuntament i tot fa suposar que les persones representants del poble exposaven menys del que realment existia, ja que d'aquests cadastres depenien els impostos que havien de pagar les famílies de la vila.¹⁷

En la llibreta d'anotacions de la construcció de la casa de Domènec de Duran consta que es van llogar fins a cinc veïns amb els seus carros i mules, quan en els cadastres dels anys 1717, 1726 i 1741 hi consta

que solament hi ha dos parells de mules, un a Cal Tarragona i l'altre a Cal Ibáñez.

Encara que les dades dels cadastres són poc fiables permeten fer una aproximació al Miralcamp d'aquells temps. Pel que fa referència al nombre d'habitants de la vila sembla que es va mantenir força estable fins a mitjans del segle XVIII. En el cens de Campoflorido del 1708 trobem que hi havia 19 cases censades i en el que es va fer sota el mandat de Floridablanca, el 1719, hi consten 22 cases i 91 habitants. Tanmateix, el 1726, Pedro Gomar, comissari "para estos casos", fa un cens de la població basant-se en el testimoni de tres pagesos de la vila i va deixar constància de l'existència de 20 cases amb els caps de família corresponents, 16 matrimonis, 1 viudo i tres viudes, amb un total de 101 habitants repartits entre 16 homes, 19 dones, 40 nens i nenes menors de 14 anys, 18 noies i noies, 4 criats i 4 criades.¹⁸ Tots els homes i joves eren llauradors o jornalers.

Els noms dels caps de família del cadastre de 1726 coincideixen amb la majoria dels noms dels manobres que es van llogar per a fer la casa de Domènec de Duran.

La casa es va fer en una mala època, la sequera de 1747-1754. Tenim un document de 3 de gener de 1750, en què els jurats de Miralcamp demanen gra a Jacint Argiles d'Arbeca per valor de 395 lliures i 17 sous per gra per als habitants de Miralcamp.

El 15 d'agost de 1750, Joan Dalmau i Josep Cau, regidors, i Josep Ibáñez, batlle de Miralcamp, venien a Anton Solé un terreny amb la condició que havia de pagar el dia de Nadal, a l'arrendatari dels censos, una gallina i mitja, que seria la que deixaria de pagar el poble pels béns comunals que tenia.

ELS BOXADORS I L'ONZÈ

Era l'any 1587, quan Miralcamp veient que no podia fer front als seus deutes, els seus jurats convocaren el poble i van prendre la decisió de vendre un onzè de tot el que es collia al seu terme i només el seu senyor natural va voler comprar aquesta imposició. Així, el 22 d'octubre d'aquest any, el poble de Miralcamp, mitjançant el seu síndic, jurat i procura-

¹⁷ E. MESTRE, "Castellnou de Seana al segle XVIII", *Estudis Castellnoencs*, núm. 4. (1990), p 22-25.

¹⁸ Arxiu Històric de Lleida. Cadastre. Caixa 101.

dor, Anton Soriguera, pagès, venia a carta gràcia un onzè del seu terme al seu senyor Bernat de Boxadors per 7.071 lliures i 10 sous.

Anys més tard, el poble tornava a acudir al seu senyor per sortir de l'atzucac en què es trobava i el 16 de juny de 1624, el poble de Miralcamp venia per un termini de set anys, un vintè del que col·lia al seu terme, a Joan de Boxadors, comte de Savallà, i aquest contracte es va signar davant del rector de Miralcamp.

Novament passats uns anys, es tornaren a trobar en la necessitat d'acudir al seu senyor, per a fer front a nous deutes i el 22 d'abril de 1638, el poble de Miralcamp es comprometia a pagar l'onzè a perpetuïtat i per 600 lliures van vendre el dret de poder cancel·lar-lo a Isabel de Boxadors i a Francesc de Boxadors, mare i fill, davant del notari d'Arbeca, Jaume Tàsies.

Ja en el segle XVIII, i en plena guerra de Successió, hi trobem Joan Antoni Boxadors i de Pinós, director de la capella de Música de la Cort barcelonina, i que seria un dels nobles catalans que acompanyava Carles III a prendre possessió de l'Imperi Austrohongarès a l'església de Sant Bartomeu de Frankfurt el 22 de desembre de 1711. Acompanyaria l'emperador i seria anomenat Director de la Capella Imperial a Viena. Es casà amb una dama austríaca i fou President del Consell de Flandes (1729), càrrec del qual es va jubilar el 1740.

El 16 de setembre de 1727, Joan Antoni de Boxadors, comte de Savallà, en un acte signat davant del notari Francesc Llevant –un notari català que continuà exercint el seu ofici a Viena– deixà el seus béns al seu fill Bernat Anton de Rocaberti.

El 6 de setembre de 1738, Bernat Antoni de Rocaberti, comte de Perelada i de Savallà, va vendre a Gertrudis Duran i de Muxiga i a Domènec Duran i de Muxiga el seu dret de l'onzè de Miralcamp per 15.000 lliures.

QUI EREN ELS DURAN?

La família Duran és una de les famílies catalanes més importants des del darrer terç del segle XVIII. Homes de negocis que l'any 1705 es vincularen a la causa austríaca. Durant el setge de Barcelona es jugaren el seu capital econòmic en la defensa de la ciutat, fins a la caiguda de la ciutat, l'11 de setembre de 1714.

L'any 1717, els Duran es refan i formen una societat per alimentar les tropes que ocupen el Principat i tornen a fer-se poderosos, possiblement arribant a ser la família més rica del Principat, i l'any 1727 Josep Duran i Mora obtingué el títol de cavaller.

L'hereu de Josep Duran i Mora fou el primer fill de la seva segona dona, Domènec Duran i Muxiga, que entraria a formar part de la noblesa l'any 1746. Fou tresorer (1756) de la Companyia de Comerç de Barcelona i fundador i comerciant matriculat (1758-1774) a la Junta de Comerç de Barcelona.

A més de l'onzè de Miralcamp, els Duran van comprar altres propietats a les nostres comarques. El dia 28 de setembre de 1740, Francesc de Portolà i Subirà de Balaguer va vendre a Gertrudis Duran i Muxiga i a Domènec Duran i Muxiga el terme de Pradell, situat entre Juneda i Torregrossa.

El 20 de maig de 1753 Domènec Duran i Muxiga comprava la Baronia de Ribelles al Marquès de Tamarit per 36.000 lliures. La Baronia de Ribelles estava composta pels llocs i termes de Ribelles, Alsina, Vilalta i Guardiola.

MIRALCAMP: RESISTÈNCIA I FI DEL PAGAMENT DE L'ONZÈ

A la fi arribaren a l'ajuntament de Miralcamp persones que seguien un corrent, que s'estava estenent pels pobles del Corona d'Aragó: veieren que no podien continuar pagant eternament onzens i diversos drets senyorials. I en el cas de Miralcamp, demanaren l'any 1764 al rei d'Espanya que donés per nul·les la venda de l'onzè feta l'any 1587 i la venda del dret de redimir-lo feta l'any 1638. El rei i el Consell de Castella, després d'escoltar les al·legacions dels barons i posseïdors dels drets, i en aquest cas els Duran, derivaren el plet cap a la Reial Audiència de Barcelona.

El poble de Miralcamp al·legava que, per redimir un dret del trentè del terme que feien a un tal Freixas de Reus, l'any 1763 es van imposar un desè dels fruits del terme per cinc anys i un vint-i-setè el sisè any a favor de Francisco Codina, Josep Carulla i Manuel Sinca per 5.000 lliures. Amb aquest gest afirmaven la quantitat de diners i beneficis que treien els Duran de Miralcamp, ja que aquells anys el terme produïa el doble que trenta anys abans i els

preus dels grans també havien pujat. Però els pobles no se'n sortiren i els drets continuaren en mans dels barons i senyors.

El 1789 el poble de Miralcamp tornà a presentar plet davant la Reial Audiència, ara contra Anton de Duran i Bastero i, si bé primerament, Miralcamp va guanyar el plet el 19 de desembre de 1797, després el va perdre amb sentència de 2 de desembre de 1799. Però el poble no va cedir, i aprofitant que l'estat necessitava diners el 1801 es publicà una Reial Cèdula que preveia poder redimir censos i altres obligacions per vals reials. I l'ajuntament de Miralcamp redimí el deute comprant vals reials que dipositaren en una taula de canvi per pagar l'onzè. Malgrat que Anton de Duran, hereu de Domènec de Duran, no acceptà els vals, amb una resolució de l'estat del 18 de juny de 1804, els els feren acceptar i signà la renúncia de l'onzè a favor de la vila pel preu de no-

més 11.199 lliures en ser perdonat al poble de Miralcamp el trenta-set per cent del deute. I, després de més de dos cents anys, Miralcamp es va lliurar d'haver de pagar una onzena part de tots els fruits i arrendaments que, any rere any, estava obligat a satisfer a la família dels Duran.

La liquidació, finalment, es va poder fer mitjançant l'ajuda de Francesc Codina Reixachs del Talladell, que el 23 d'agost de 1804, els deixà 7.132 lliures i 16 sous per acabar de pagar les despeses de la causa que Miralcamp i els seus particulars havien portat per tal d'aconseguir extingir el dret perpetu de l'onzè que tenia el noble Anton Duran. Uns mesos després, el 17 de desembre de 1804, Miralcamp venia a l'esmentat Codina un vint-i-dosè dels fruits del terme, per 25.130 lliures i 16 sous, i li garantien sitges per guardar el gra i cups i cellers per a desar-hi el vi.¹⁹

¹⁹ Arxiu Històric Segarra. Notari de Bellpuig Rafael Soler. Manual 1804. Foli 237r-240r.